

1

Saarel, kus ei ela peaaegu kedagi, on iga randumine eluliselt tähtis, isegi tühipalja piimalaeva saabumine. Täna küünitas endise kalalaeva kipper end üle reelingu ja ulatas Ingridile ajalehe – otsekui oleks see kviitung piimanõude eest, mida ta asus aeglaselt ja hoolikalt pardale vinnama. Just need liigutused jäävad temast meelde, Johannes Hartvigsenist, aeglasest ja hoolikast inimesest.

Aga sel päeval kukkus ajalehe vahelt välja kiri – Trondheimist, niisuguste markidega, mida Ingrid ei olnud varem näinud. Ümbriku tagaküljel oli saatja allkiri ja aadress. Ingrid punastas, lasi ajalehel kai peale kukkuda ja seadis sammud saare teise otsa, lõunatippu.

Elevil ja paljajalu, möödus ta rootslastemajast ja Lunde skääride poole kalju nõlva löödud poldist, läks üle ümarate kivide ja soojade silekaljude, läbi kuiva kanarbiku ja kolletava rohu, kirjaga, mida pidi lugema üksi olles, selles polnud kahtlustki. Kiri Mariann Vollheimilt, kellest Ingrid ei olnud enam aastaid kuulnud ja keda ta oli igal võimalikul viisil püüdnud unustada, ent asjatult, tundis ta nüüd raputava selgusega.

Ta möödus Armastusesalust ja läks üle küngaste Põueaia poole, silma võrkkestal millegipärast ikka veel piimalaeva kipri pilt, Johannese pruuniks parkunud ja tööga ära trööbatud käsi, mis ulatas talle ajalehe, täna oli selle vahel ka kiri, imeasi, sest Barrøyle ei saadetud kirju muidu kui ainult Lofootide hooajal, ka siis tuli neid haruharva ja need

kirjad olid õhukesed, oma saare meestelt, kes kinnitasid, et on elus.

Kipri selja taga helkis päikeses õline laevatekk, pakpoordi reeling, mille külge olid kinnitatud lõikurid, luisud ja köievihud, selle taga tüüne meri, skäärid ja väikesaared, täis liikumatuid kajakaid, kes häälitsevad iga päevaga üha vähem – sedamööda, kuidas maa sügisesse libises.

Ent eelkõige märkas ta kipri nelja-viieaastast poega Mattist, kes istus ka täna trümmiluugil, ila tilkumas, vaeseke, seljas räbaldunud ja liiga kitsad riided, okse rinnaesisel, kolm sõrme suus, kohmetu paljasjalgne poisike, kellele Ingridil oli alati varuks mõni sõbralik sõna:

„Kuidas sul läheb, Mattis? Kas merehaigus teeb liiga?“

Lootuses apaatsesse keresse natuke elu sisse puhuda, sellesse poisinääpsu, kes oli olnud laeva külge naelutatud inventar seitsaadik, kui tema ema ühel varasuvisel päeval haihtus, põhjusel, mida keegi täpselt ei teadnud. Sõjast oli möödas liiga vähe aega, et sellel poleks juhtunuga vähimatki pistmist. Igatahes ei leidunud kedagi, kes oleks kaotsi jäänud naise kaeblemist tõsiselt võtnud. Seda hala, et Johannes Hartvigseni majas valitseb puudus ja igavus, sest puudus polnud kunagi väiksem olnud ja igavus on kõigest moodne väljend tuimuse kohta. Igatahes ei olnud see vastuvõetav põhjus oma mehele ja lapsele selg keerata ning lasta end suurlinna inimmerel alla neelata, hiljem endast elumärkigi saatmata, muud võimalust ei saanud siin olla, loomulikult oli sel midagi pistmist sõjaga.

Mattise ema nimi oli Olavia Hartvigsen, neiupõlvenimega Storm, ta oli pärit peasaarelt Hovedøyt, imekaunis tüdruk, kes oli end graatsiliselt ja iseteadlikult läbi lapse- ja neiu-aastate manööverdanud, enne kui ta sõja lõpupoole

äkitselt kõik ettemääratuse eelised jalge alla tallas ja läks Johannes Hartvigsenile, mehele, kes oli temast poole vanem ja kellele ükski naine polnud seni pillkugi kinkinud. Küsimus oli selles, kas ta tegi seda vabatahtlikult. Vaevalt küll. Armastusest? Mitte ilma pealgi. Kaheldes ja kaalutledes? Päris kindlasti.

See tähendab, et vähemasti tema põgenemine oli vabatahtlik?

Igatahes oli tagajärjeks see, et sestpeale ei hoolitsenud saarestiku rutiinse elunärvi eest mitte ainult tema mahajäetud abikaasa, vaid ka tema veelgi mahajäetum poeg, kes istus päevast päeva rappuval laevatekil, kolm sõrme suus ja ootas, et nad mõne kai ääres randuksid, näiteks Barrøyl, et tema sisikond saaks natukeseks rahu ja et mõni saareelanik tema peale halastaks ja ütleks talle mõne sõbraliku sõna, mille peale ta küll kunagi ei vastanud, aga mida ta siiski tähele pani. Nii tundus Ingridile, kelle silme ette kerkis taas vaevu aimatav võpatus lapsekehas, kui ta rühkis edasi saare lõunaossa – oma segadusse ajava kirjaga, millel ei olnud vaese poisikesega vähimatki pistmist.

Mõnikord juhtub kaks asja korraga ja neist saab mälus ühine haav, ainult et inimene ei tea seda, enne kui on liiga hilja. Niisiis, miks ei võtnud Ingrid aru pähe ega teinud ümbrikku lahti ega lugenud, mis Mariannil südamel, ega saanud sellega juba ühele poole?

Ingrid ei olnud veel valmis, ta läks edasi Barrøyl lõunatippu, Pingi juurde, nagu nad nimetasid hiigelsuurt lehist, mille torm oli kunagi tema lapsepõlves siia randa heitnud ja kus ta käis ikka oma kõige isiklikumaid mõtteid mõtlemas, kuhu ta istus siis, kui saar ähvardas liiga väikeseks jääda, kui elu ähvardas seiskuda, ja täna tuli ta siia Mariann Vollheimi kirjaga, Ingridil oli surmahirm.

2

Mattis oli pealtnäha tavaline poiss, kes oli mänginud mere ääres ja isa väiketalus, aasadel, lehtmetsas ja lumehangedes, kes oli siputanud, naernud ja nutnud nagu teisedki lapsed ega erinenud neist muudmoodi kui peamiselt selle poolest, et ainult tema oma vanemad suutsid teda eemalt ära tunda. Kuni ta järsku muutus, päevapealt, niisuguse kiiruga, milleks on võimeline ainult laps ühel mailõpupäeval.

See algas hommikuga, kui Johannes Hartvigsen istus sängiserval. Poiss tegi silmad lahti ja nägi isa kortsulist ja habetunud nägu, sünget meest, kes ei teadnud, kuidas ta välja näeb ega pööranud sellele vähimatki tähelepanu, ja vihma vasardas vastu roostes plekk-katust. Mattis ütles selle kohta ikka, et müristab, nii ka nüüd.

Ja isa parandas teda, jälle, ja kordas, et poiss pole kunagi kõuemürinat kuulnud, siinkandis müristab haruharva.

„See on vihm, kuuled ju, paduvihm.“

Nüüd peab Mattis üles tõusma ja riidesse panema ja laevale kaasa tulema, täna ei saa Ole ja Slutteriga mängida, emme sõitis ära.

„Emme?“

„Jah, emme.“

„Kus ta siis on?“

Selle peale ei olnud Johannesel midagi vastata ja ta ei leidnud endas ka jõudu, et juurelda ülemäära sügavalt põhjuste üle, miks tema naine Olavia nad maha jättis. Õigupoolest oli naine küll kaevanud, et Johannese pea on

„raskeid mõtteid“ täis, et ta on „norus peaga“ mees, kes nakatab ka oma ümbruskonda, see tähendab teda ennast, ja väitis, et seda joont ei olnud ta mehe juures enne abielumist märganud. Tundub, nagu ei tunneks Johannes end omaenese kodus hästi ja tahab olla merel, vaba nagu lind, ütles ta veel.

Johannese enda meelest oli see tühipaljas lora. Piimalaev oli ainult nõdrameelsus, mis kindlustas talle sissetuleku, ta oli selle oma isalt päranduseks saanud. Tõtt-öelda ei mõelnud Johannes muule kui Olaviale ja poisile, kui ta oma totras roolikambris askeldas, sellele, kui hea on järjekordse mõttetü päeva lõpus paat kai äärde kinnitada, astuda sada kolmkümmend meetrit mäest üles oma tallu, tõmmata kalavinskid jalast ja tööriided seljast, nühkida õlised käed puhtaks ja istuda koos Olavia ja Mattisega – oma kõige kallimatega – söögilauda, Johannesele polnud iial midagi nii väärtuslikku kuulunud.

Tõsi küll, need sõnad olid tema jaoks liiga suured, Johannes nautis oma naist privaatses vaikuses, seebi ja kättesaamatu kodanluse jõukat lõhna, tema liigutusi, riideid, juukseid ja käsi, eriti just käsi, peeneid, kitsaid ja valgeid, isegi pärast aastaid talunaise-elu, talupidamisest polnud tal küll vähimatki aimu, aga ta oli sellega hakkama saanud umbes niisama kokku- ja alalhoidlikult nagu tema eelkäijad, Johannese vanemad.

Aga rohkem lapsi ei tulnud. Ja ajapikku hakkas Johannes selle üle juurdlema, sest nad elasid koos nagu mees ja naine, niipalju kui tema aru sai. Lisaks olid aastatega hakanud levima kuuldused, et miski tema majas ei klapi, külajutud, mis ulatusid pikapeale ka Johannese kõrvu, vist küll kõige viimasena. Saatuslik küsimus oli ennekõike selles, kuidas oli temasugusel õnnestunud kättesaamatule Olavia Stormile

küüned taha saada. Ühele peasaare vähestest naistest, kellel oli tõepoolest valida, nähtavasti kõige ülemiselt riuililt, pea-
legi oli Olavia temale läinud vastu oma vanemate tahtmist, nagu räägiti, kas Johannes oli tõesti väljavalitu, armastatud mees? Uskugu pealegi see, kes suudab.

Mattisel olid vaskpruunid juuksed ja rohelised silmad, ilusad, vaat et naiselikud näojooned. Ta hakkas varakult õigesti rääkima, oli nõtkes ja sitkes ega olnud kunagi haige. Hambad tulid tal õigel ajal, ta lõpetas varakult mähkmetesse tegemise ja sestpeale, kui ta rääkima õppis, meeldis talle asju seletada ja põhjendada. Juba pisikesest peast oli teda võimatu paigale sundida, ent ta ei olnud iial jonnakas ega ärritunud, vaid lipsas elegantselt manitsustest ja keeldudest mööda, nagu poleks neid olemaski. Iseseisev ja eneseteadlik poiss.

Juba kolmeaastaselt oli tal kombeks Olaviale üksikasjalikult jutustada, mida ta päeva jooksul tähele pani, ta võis rääkida naabri tööd-tegemistest ning liiklusest teedel ja sadamas. Olavia kutsus teda vaterdiseks, Johannes aga muigas nii mõnegi isevärki tähelepaneku peale. Poisil oli naljakate üksikasjade tabamiseks silma ning Johannes tundis selle üle siirast uhkust.

Aga kui poiss oli juba neljane ja tema fantaasiad muutusid üha lennukamaks, hakkas isal temaga koos olles vaat et ebamugav, ja mõnikord nii konkreetselt, et temas tärkas kahtlus, kas tema majas on hoopis võõrkeha, mitte tema enese koopia.

Eks sellele ole mitmeid seletusi, et käbi võib kannust kaugele kukkuda, ja mõni neist võib olla isegi rahustav: muuhulgas tõsiasi, et Olavia perekonnal oli juba mitmendat põlve olnud nii aega kui ka raha, et end muust rahvast peajagu paremaks pidada.

Nagu leidub ka vähem rahustavaid seletusi, näiteks see, et üks Saksa okupatsioonivõimu garnison seadis end sisse just Stormide talus, et nii Olavia kui ka tema õed olid ohvitseride söögiruumis teenindanud, kui nad parasjagu igaüks oma tapetseeritud neiuakambris päevi ei veetnud, oodates, et neid tähele pandaks, nagu nende seisuses noored daamid olid aastasadu istunud, kui ei olnud just sõda.

Aga nüüd oli tööpoolest sõda. Ja siis sai sõda läbi ja rahvas hakkas rääkima, et Mattis ei ole vist Johannese lihane poeg. Johannes oli vaid ettenägeliku naise katteoperatsioon, naise, kellel nagu nii paljudel teistelgi – ka tugevamatel isikustel kui Olavia – oli rahu ajal midagi kahetseda, midagi klaarida või varjata.

Kuulujutte ei aidanud just summutada kaks teist sakslaste garnisonis teeninud naist, kes pöördusid tagasi kalamajandisse oma endise eidetöö juurde selle sõna kõige vähem veetlevas tähenduses, kaks äraõitsenud vanatüdrukut, kes istusid Markuse poe ees piimapukil ja lobisesid kõigi möödujatega. Kes vürtsitasid oma lauseid muljetavaldavate vägisõnadega, saatsid vaestekassale kerjakirju ja laulsid kirikukooris mööda, sel ajal kui nad ootasid, et heeringas sisse tuleks, et konservitehas jälle lahti tehtaks, ja kellel ei olnud muud paremat teha, kui istuda selle puki otsas ja mõista anda, et kui vaadata allakäinud kaupmehetütart Stormi ja tema poega Mattist, siis ei pruugi tõe vaatajale päris esimese hooga pähe tullagi.

Johannes pani tähele, et need külajutud toidavad tema väidetavat raskemeelsust veelgi, ja et tema seisund hakkab meenutama seda, mida ta koges esimestel aastatel pärast ema surma, kui ta pidi kaheteistkümnenaastaselt isaga merele kaasa minema, esialgu lahtise paadiga kalale, siis piimlaevale, saatus, mis ootab nüüd ka tema poega, selle draamatilise vahega, et Mattis on kõigest viis aastat vana.

Imelik lugu – kui Johannes esimesel hommikul maha-
jätud mehena koos pojaga alla sadama poole läks, et selgi
päeval oma kohust täita, turgatas talle pähe, et kõik läks nii,
nagu arvata võis. Olavia oli olnud talle liiga hea, et olla tõsi,
ta oli unenägu, mis oli nüüd möödas.

Säärase mõttega pole just lihtne päeva alustada, aga
vähemasti on see talutav, tundis Johannes, niisamuti nagu
inimene võib tunda kergendust, et saab viimaks diagnoosi,
kui teda on juba pikka aega vaevanud midagi mõistatus-
likku. Ja võib-olla oli see paradoksaalne selgeltnägemine
põhjuseks, miks ta otsekohe taevast ja maad pahupidi ei
pööranud, Olaviat kadunuks ei kuulutanud, otsima ei asu-
nud ega üritanud tuhnida, kas ta jättis endast maha midagi
kirjalikku. Asi hakkas talle koitma juba esimeste minuti-
tega köögis, kui tal tuli tunnistada, et nii naise kohver kui
ka riided on lõplikult kadunud, välisuks paokil, siit ei leia
mitte kui midagi.

Tõsiasi, et Olavia endast kirja maha ei jätnud, ütles tema
kohta muidugi nii mõndagi, ja et Johannes ei hakanud vii-
vitamata niisugust kirja otsima, ütles ilmselt midagi tema
kohta, ning kokku oli sel kõigel abielupaar Hartvigseni
kohta öelda vist seda, mis hädapärast tarvis, Johannes sai
sellest oma meeltesegaduses selgesti aru.

Alles neli päeva hiljem alustas Johannes maja peidupaikade
läbiotsimist, et tal oleks tegevusetul pühapäeval midagi teha
ja ühtlasi juurelda, kes Olavia õigupoolest oli. Ehk räägivad
kaasavõetud asjad tema kohta midagi, mida mees varem ei
teadnud, ehk aitavad need seletuse jälile.

Esiteks olid kadunud tema pidukingad, paar musti lakk-
kingi, mida ta polnud kandnud isegi pulmade ajal, neil olid
hõbepandlad peal, Johannes oli teda paaril korral näinud

neid tõsisel ilmel nühkimas, neid ja natukest lauahõbedat, mis ta oli Stormilt kaasa saanud. Johannesel lauahõbedat ei olnud. Ja Olavia oma ei kasutatud kunagi, nagu ka kingi.

Alles nüüd taipas Johannes, kui vähe Olavia tegelikult lapsepõlvkodust kaasa sai, pere kolmas tütar, esimene ja armastatuim neist neljast, kes pidid mehele minema.

Peale kingade ja hõbedat oli kadunud ainult kaks kleiti, aga hoolega viimistletud mänguasjad olid alles – kollane puuhobune, punaseks maalitud paat, arvelaud, millega Mattisel ei lubatud millegipärast mängida, ta on veel liiga väike, ütles Olavia samasugusel tõsisel ilmel nagu kingi ja hõbedat puhastades.

Ja see kuulus kohver, mida ta oli hoidnud magamistoa konkus ülemisel riivil kingakarbi kõrval ja mida Johannes polnud teda kunagi avamas näinud, nagu ta nüüd taipas. Johannes oli seda paaril korral nihutanud, et oma meierei-sedeleid kätte saada, ta hoidis neid samal riivil väikeses puust kastis, ja mõelnud, et see on imelikult raske, aga rohkem ta ei uurinud.

Ehk oli seal muidki asju, mida ta lähemalt ei uurinud või mille üle ta polnud pead vaevanud, niisuguseid, mille üle oleks ehk *pidanud* pead vaevama?

Ta pani tähele, et kõik nende kooselu jooksul saadud asjad oli Olavia alles jättnud. Enamik riideid rippus kapis omal kohal või oli riulitele kokku lapatud, seinakell ja vae-kaussidega kaal, mille ta oli endale viimasteks jõuludeks välja kriisanud, raamitud foto poisist, paar ruudulist põlle, mis olid Johannese meelest liiga kallid ja mille eest Olavia oli maksnud omast taskust, taskust, millest Johannesel puudus ülevaade, ilma et see oleks teda häirinud. Aga küllap see reisiraha tuli samuti sealtsamast? Igatahes polnud küpsisekarbist, nende ühisest kassast, midagi kadunud,

selles oli endiselt kolmkümmend kolm krooni, nagu Johannes oli möödunud nädalavahetusel üle lugenud.

Ka käterätid ja voodiriided olid endiselt Olavia moodi kokku volditud, söögiriistad, laudlinad ja poisi riided olid *temalikul* korras, ka sahvris ja elutoas valitses tema kord, tema puhtuseaste. Olavia oli hoolas ja pedantne ja kergesti ärrituv – Johannesele oli see meeltemööda. Veepanged olid seal, kus need olid olnud seitsaadik, kui Olavia majja saabus ja kuulutas, et need ei tohi enam seista seal, kus varem. Sama lugu oli ka põrandapesuämbrite, harjade ja lappidega, need rippusid tuulekojas nööride peal, tema nöörid ja tema kord.

Johannes läks alla elutuppa tagasi ja nägi, et ta oli maha jätnud ka need kaks risti üle põranda sätitud kaltsuvaipa, mis ta Stormilt kaasa tõi. Johannes oli imestanud, kas kaks risti pandud vaipa ei näe imelikud välja.

Olavia oli talle kõvera muigega otsa vaadanud, laua ja toolid kõrvale lükanud ning vaibad kõrvuti sättinud, et abi-kaasad võiksid koos tunnistada, et need on selle toa jaoks liiga pikad, et Johannes Hartvigseni maja ei ole küllalt suur selleks, et kaks Stormide dünastia kaltsuvaipa täispikkuses lahti rullida.

Johannes püüdis sellest mitte numbrit teha, et rist oli endiselt põrandal. Kes küll põgeneks kohast, kus on kaks kaltsuvaipa?

Neil aastatel, kui Johannes üksi elas, oli ta alal hoidnud ema tava täita igal kevadel piklik puust kast mullaga ja istutada sellesse lilli, et tuulekoja trepi käsipuud elavdada. Selle kasti oli Olavia otsemaid tühjaks teinud ja viinud kuuri, kus Johannes hoidis tööriistu, koksi ja isa vana kalapüügi-varustust. Nüüd läks mees kuuri, otsis kasti üles ja sättis selle tuulekotta trepikäsipuule tagasi, et täita see uuesti

mulla ja lilledega. Ehkki piisas ainult ühest pilgust trepi alla tühimikku, et mõista, et mõtteks see ilmselt jääbki.

Tolle pühapäeva keskpäeva paiku küsis ta Mattiselt, kes istus rätsepaistes elutoas kaltsuvaipadel, kas ta ei tahaks Slutteri ja Olega mängima minna, ta pole oma kaaslasi ju peaaegu nädal aega näinud, nüüd, kus ta käib isa laeval madruseks.

Poiss vastas ei.

Johannes ei osanud seepeale midagi mõistlikku öelda, näiteks:

Miks mitte?

Pealegi oli vist aeg teatada perekond Stormile. Naaber-talu Gudrun oli juba kaks korda läbi astunud ja Olavia järele pärinud, igavesti sinine pilk kõõritav ja kahtlustav, ehkki ta ei olnud kummagi sõber. Gudrun oli pigem üks neist piimapuki-eitedest, kes nägi võimalusi nii sõjas kui ka rahu.

Johannes kaalus, kas kirjutada kiri ja saata see homse bussiga põhja poole teele, ent jõudis järeldusele, et ta peaks sõitma ise, sinna oli pisut üle kümne kilomeetri, võib-olla laenata kalamajandist hobune, üks neist veoloomadest, kes täna jõude seisisid.

Aga ta lükkas sõitu veel natuke edasi, kõndis veel paar tiiru majas ja õue peal, libistas pilgu üle selle talu, mille eest ta oleks pidanud palju paremini hoolitsema, turgatas talle iga kord pähe, kui ta seda vaatas, aga selleks ei olnud aega, ning juurdles, kas võtta poiss kaasa või mitte, kuni lahendus andis end ise kätte, tal polnud valikut.

Isa ja poeg läksid alla kalamajandisse, said laenuks kõige vanema hobuse ja vankri ja sõitsid põhja poole, Johannes jäi poja jätkuvale vaikimisele kurdiks, ta oli ametis mõtisk-lusega, mismoodi jällejägemine kulgeb – ämma-äia perega,

keda ta polnud mitu aastat näinud, välja arvatud naiseõdesid, kes käisid haruharva Hartvikal Olaviat vaatamas, ent olid enamasti juba läinud, kui Johannes merelt tuli, ta peaaegu ei tundnudki neid.

Enne kui nad häärberisse jõudsid, taipas Johannes, et ta peab oma aeglust kuidagi õigustama, niisiis ütles ta ukse avanud noorimale peretütrele Elisabethile otse välja, et ta tuli Olaviat koju viima.

Elisabeth ei saanud millestki aru. Aga ta juhatas külalised elutuppa, kus oli ruumi kuitahes pikkadele kaltsuvaipadele, seal istusid teine teisel pool määratu suurt läikima poleeritud söögilauda Johannese naisevanemad, temaealised, seegi väärib märkimist, ja jõid ilmselt pärast maitsvat lõunasööki kohvi. Nad vaatasid neile vaevu otsa ja kiiksid ainult vargsi Mattise poole, kes seisis paljajalu isa kõrval ja mõõtis pilguga seinu, kuni see peatus laes säraval kroonlühtril.

Elisabeth laskus põlvili ega tundnud teda peaaegu äragi, aga ütles, et ta on veelgi rohkem ema moodi, kui ta talvest mäletab, ja ta rääkis veel midagi, mis läks Johannesel kõrvust mööda, sest ta jälgis parajasti äia reaktsiooni jutule, mille ta oli just ära rääkinud – et Alfred Stormi tütar Olavia on kadunud ja et Johannes arvas, et ta on siin, võib-olla sellepärast, et tal oli Hartvikal igav või et ta tahtis oma perekonda näha.

Äi rehmas oletused kõrvale, tõusis lauast ja tahtis täpselt teada, millal Olavia ära sõitis.

Johannes pani tähele, et vana ei kasutanud sama sõna – kadunud.

„Kas ta ei olegi siis siin?“ küsis ta veel kord.

„Muidugi mitte.“

Johannes ütles talle täpse kadumise kuupäeva.

„Teisipäev, jajah,“ kostis Alfred Storm ja arvutas päevi,

läks korraks ära, tuli päevaraamatuga tagasi ja teatas, laua ääres püsti nagu õpetaja, et ongi nii, tõepoolest, teisipäeva varahommikul läks üks kuivakalalaev kalamajandist Bergeni poole. Pool lastist kuulus tegelikult talle endale, Storm tunneb isegi toda kalaeksperti, Jakobseni Tromsøst, otsekui puutuks see kuidagi asjasse, ega Johannes ei tea, kas Olavia oli laeva meeskonnaga suhelnud või teadis, kuhu laev teel on?

„Kust mina peaksin teadma?“ vastas Johannes ja temas tõstis pead aimdus, et Olavia kadumistrikk ei plahvatanud siingi pommina, pigem võeti see vastu ootuspärase allaheitlikkuse ja piinliku kergendustundega, sinna juurde veel natuke udujuttu, mis ilmselt pidi alandatud abikaasat teadmatuses hoidma.

Ta küsis, kas keegi teine lauasolijaist teadis põgenemisplaanidest. Ämm Amalie kinnitas, et ei teadnud, pikkade ja Johannese kõrvadele ähmaste lausetega. Naine istus endiselt laua ääres ja käsi ta suu ees värises pisut. Amalie oli pärit Ålesundist ja tegi nii oma murraku kui ka käevärina tõttu Johannese rahutuks, nii et ta küsis veel kord, pöördudes nüüd Olavia noorima õe poole, kas Elisabeth teadis midagi?

„Ei.“

Aga tema paistis vähemalt murelik, siiralt ärevil, niipalju kui Johannes oskas otsustada, ehkki tema vanematele pööratud pilk tundus pigem paluv kui süüdistav, nagu saaks ta aru, et nad varjavad midagi, millest talle ehk räägitakse, niipea kui see õemes majast läinud on. Ta kogus end, pani käe uuesti Mattise pea peale ja pani oma naeratusse nii palju sõbralikku kaastunnet, et poiss suutis vastu naeratada.

Johannes tundis, et tema asi on aetud, igatahes ei tahtnud siin keegi tütre kadumist tema õlgadele panna, ehkki ta pidi oma häbiks tunnistama, et see oli üks tema külaskäigu

põhjustest, paluda perekonnalt andestust, mille ta oli nüüd kätte saanud, nagu talle näis, võib-olla tänu oma tühipaljale isikule, Johannes ei saanud inimestest sotti, nüüd jäi veel üle hüvasti jätta ja oma teed minna.

Elisabeth tuli nendega välja kaasa, jäi valge lattaia värava taha seisma ja ütles, et tulge varsti jälle, sasis viimast korda Mattise tukka ja lehvitas neile hüvastijätuks, just nagu oleksid olnud oodatud külalised.

Isa ja poeg sõitsid kodu poole niisama laetud vaikuses, nagu olid tulnud, Johannes mõistatustest niivõrd küllastunud, et tal ei tulnud pähe pahane olla, et talle ei pakutud isegi tassi kohvi.

Nad viisid hobuse ja vankri ära, läksid läbi valge suveõhtu ja seisatasid oma väikese maja ees, justkui selleks, et seda uurida, tunnetada kodu tähendust, ongi meie maja.

Johannes Hartvigsenil oli nüüd kulunud terve pühapäev, et selles kodus muutusi kaardistada, need kõik olid nii väikesed, et oleksid iga teise inimese pilgule märkamatuks jäänud. Ainult Johannes nägi, et see maja ei ole enam tema oma ja ei saa selleks enam kunagi. Või siis on see just nimelt tema maja, ainult tema oma, ja nii see jääbki.

„Homme on esmaspäev,“ ütles ta Mattisele, kes polnud öelnud musta ega valget seitsaadik, kui ema kadus.

„Siis läheme merele.“